

свирци се извършва последният сватбен обред – “поливането” – отиването на невестата за вода [Радушин, 1981:26-37].

Подробно етнографско описание на сватбената обредност в Пиринския край възстановява модел на традиционния обред, съществувал до средата на XX век. Констатира се процес на разрушаване и отмиране на традицията след 60-те и 70-те години на XX век, при който нараства зрелищно-развлекателната функция на сватбата [Георгиева, 1980:390-410]. В цитирания текст липсват сведения за мястото на зурнаджийската музика в пиринската сватба, но нашата теренна работа показва, че през XX век зурните са сред музикалните емблеми на сватбата в Югозападна България. И след 70-те години зурнаджиите продължават да свирят по местни християнски сватби.

В град Разлог през първата половина на XX век сватбите се правят със зурни и тъпани, по-рядко с гайда и дайре. Според един от най-старите живи музиканти, тъпанджията Куртиш Камберов (р. 1913 г.), разложките зурнаджийски групи са свирели най-често по празниците на българи-християни, най-вече на сватби. На стара снимка е запечатан момент от сватбеното тържество на Костадин Тренчев в Разлог, в началото на 20-те години на XX в. До булката, зетя, роднините и гостите са музикантите – двама зурнаджии с *каба* зурни и двама тъпанджии с голям и малък тъпан. Според дядо Куртиш и сина му Манчо Камбуров на снимката са зурнаджиите дядо Меде – “първи свиркар на махалата в Разлог”, глашникът дядо Борис Зангов, тъпанджията с чалмата е Байрам Камберов, а детето с малкия тъпан е синът му Куртиш Камберов [М.К., К.К., с. 21, 53].

Зурнаджийските формации продължават да са типичните сватбарски оркестри и през втората половина на XX век. Наследник на стар разложки род си спомня, че на неговата сватба през 1960 г., както на сватбата на баща му през 30-те години, свирили зурнаджии: “Аз откак се помня, по-богатите правеха сватби със зурни” [С.В., с. 35]. В описание на традиционната сватба в Разлог през турско се прави уточнение, че инструменталната музика има важна роля през трите дни на сватбата: “гайдата у бедните, тъпаните у богатите”. Сочи се, че *зурните*, *свирките* или *тъпаните* (разбирай зурнаджийските формации – б.а.) водят шествието към дома на невестата, след това с невестата към църквата, с тях се вземат кумовете от дома им, свирнята им съпровожда сватбеното *хоро* в дома на младоженеца, както и гостуванията на сватбарите у момини и момкови в понеделник след *благата ракия* [Радушин, 1981:26-35].

Разложки зурнаджия дава информация, че на съвременни християнски сватби се свири два дни. Обикновено сватбата почва в събота сутрин, като зурнаджиите свирят по пътя и при вземането на булката. Свирят се “разложки песни и хора”, а напоследък – и *кючеци*, но вътре в ресторанта. В миналото е имало сватби и с гайда – в махалата е имало двама гайдарджии, но те били “по-слаба” музика. Типичният сватбен репертоар включва зурнаджийски версии на ритуалната сватбена песен *Ела се вие, превива*, популярни местни песни, като *Дуйни ми, дуйни тих ветреце*, *Покачи са Марийче*, *Пределските ветрове*; и разложки *хора*, като *Чорбаджийското*, *Чернооко ергенче* и др. Напоследък по сватбите се предпочитат повече нови мелодии, *кючеци* (чалгахитове), изсвирени на малки зурни, но има и хора, които предпочитат старите мелодии и старите разложки каба зурни: “Ей сега събота ще свирим на един бивш депутат, иска тия зурни (старите – б.а.). В Разлог, събота че е сватбата. Казва се Владо – на негов син. Вика: Искам стара музика. На мен ми сте свирили вие, искам и на сино